

Positionering hbo en wo in Meierijstad, mythe en werkelijkheid!

Een verkenning naar de mogelijkheden in
opdracht van de gemeente Meierijstad
juli 2020

Edith Vissers | Onderwijsadvies

Samenvatting

In het collegeprogramma beschrijft het college van burgemeester en wethouders onder de titel 'Meierijstad zijn we samen!' de mijlpalen voor de periode 2017-2022. Hierin is opgenomen dat iedereen zijn of haar talenten moet kunnen ontwikkelen en dat arbeidsmarkt en onderwijs goed bij elkaar aansluiten. Een sterke verbinding tussen studenten, jonge werkzoekenden en de lokale arbeidsmarkt is van belang om talent voor en binnen Meierijstad te behouden. De gemeente Meierijstad hecht aan behoud en versterking van het bestaande onderwijsaanbod. Het college streeft naar een intensieve samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs. Een van de activiteiten die in dit verband is ondernomen is een verkenning vanuit de gemeente samen met onderwijs en bedrijfsleven naar de mogelijkheden om de positie van hbo en wo in de gemeente Meierijstad te versterken.

Samenvattend levert de uitgevoerde verkenning het volgende beeld op:

- Ondernemers, overheid en onderwijs in Meierijstad zijn allen overtuigd van het belang van een goede positionering van hbo in Meierijstad en voor bepaalde speerpunten ook een goede positionering van wo. Economische overwegingen liggen hieraan ten grondslag.
- Bij de overheid prevaleert het belang van duurzame arbeidsmarktontwikkeling, voor ondernemers gaat het om de focus op human resources en voor het reeds aanwezige onderwijs gaat het vooral om het aanbieden van betekenisvol onderwijs.
- Het belang van het binden en boeien van jong talent, op alle niveaus, aan de bedrijven wordt door alle partijen onderschreven.
- De ambitie die daarbij genoemd wordt is dat het moet gaan om de vorming van regionale en lokale ecosystemen. In zo'n ecosysteem gaan het leren en ontwikkelen van studenten en professionals hand in hand met de innovatie en productontwikkeling en dienstverlening van bedrijven. Inzetten op vestiging van hbo en wo is geen haalbare kaart gezien de eisen van macrodoelmatigheid, schaalvergroting en centralisering waar onderwijsinstellingen op inzetten. Vestiging van hbo en wo is wellicht een mythe, ecosystemen vormen met hbo en wo is al werkelijkheid.
- De strategische agenda's van hbo- en wo-instellingen in de regio rondom Meierijstad (Eindhoven, Den Bosch, Tilburg, Breda, Nijmegen, Wageningen) bieden volop aanknopingspunten om de samenwerking met onderwijsinstellingen en bedrijfsleven in Meierijstad te verstevigen.
- Dat veel jongeren na hun middelbare schoolperiode de gemeente verlaten is een gegeven. Het is niet verstandig om in te zetten op het voorkomen van 'de trek naar de grote stad'. Veel kansrijker lijkt het inzetten op het blijven binden

van jongeren aan Meierijstad vanuit de insteek dat ze na hun studie en eventueel hun eerste baan weer terugkeren naar Meierijstad. Om dat te bewerkstelligen is het van groot belang om als dat er goede en voldoende betaalbare woningen beschikbaar zijn en dat er sprake is van een goed leefklimaat (denk aan: goed primair en voortgezet onderwijs, cultuurvoorzieningen, sport etc.).

- Er zijn al veel initiatieven gaande binnen Meierijstad. Met name de grotere bedrijven hebben al veel initiatieven ontplooid met studenten vanuit hbo en wo. Het MKB lijkt achter te blijven en lijkt zich nog niet goed met elkaar te verbinden. De eigen kortetermijnbelangen lijken soms te prevaleren boven de belangen de langere termijn regiobelangen. Uitbreiding van de reeds bestaande initiatieven met versterking van betrokkenheid vanuit MKB lijkt kansrijk. Daarbij kan het mbo in Meierijstad (de Leijgraaf) als motor functioneren. Een krachtig en innovatief mbo dat goed in weet te spelen op de opleidingsvraagstukken vanuit het bedrijfsleven is daarbij van belang.

Tot slot: de verkenning heeft plaatsgevonden net voor het uitbreken van de Coronacrisis. De gevolgen van de Coronacrisis in Meierijstad, met name op economisch gebied, zijn op dit moment nog niet goed te overzien. Bij het zetten van vervolgstappen op basis van de verkenning zal rekening moeten worden gehouden met 'de nieuwe werkelijkheid'.

1 De verkenning

Binnen de gemeente Meierijstad wordt sterk ingezet op de samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en overheid met als doel het optimaliseren van de leefbaarheid in de gemeente. Het blijvend realiseren van een goed onderwijs en een bloeiend economisch klimaat staan garant voor de kernwaarden van Meierijstad: participatie, leefbaarheid, duurzaamheid, gezondheid en innovatie. Het ingerichte platform Onderwijs en Arbeidsmarkt formuleert een gezamenlijke visie, doelstellingen en activiteiten om de ambities waar te maken.

Een belangrijke ambitie is om een verkenning te doen naar de mogelijkheden om hbo (hoger beroepsonderwijs) en wo (wetenschappelijk onderwijs) te binden aan en te verankeren in Meierijstad. De doelstellingen van deze verkenning zijn de volgende:

- Bij vertegenwoordigers van overheid, onderwijs en ondernemers ophalen welk belang gehecht wordt aan de positionering van hbo en wo in Meierijstad, welke kansen en bedreigingen er zijn en aan welke voorwaarden voldaan moet worden om de ambities waar te maken.
- Kansrijke initiatieven ophalen die vanuit Meierijstad interessant zijn om op te pakken.

Centrale vraag in de verkenning is welke visie en ambities overheid, onderwijs en ondernemers hebben als het gaat om positionering van hbo en wo in Meierijstad?

Daarbij zijn de volgende deelvragen leidend:

- Welk belang hechten overheid, onderwijs en ondernemers aan positionering van hbo en wo in Meierijstad?
- Welke kansen zijn er in het kader van een sterke positionering van hbo en wo in Meierijstad?
- Welke bedreigingen zijn er in het kader van een sterke positionering van hbo en wo in Meierijstad?
- Aan welke voorwaarden moet worden voldaan om de ambities waar te maken (do's en don'ts)?
- Welke kansrijke initiatieven zijn er om op te pakken?

In de periode tussen april 2019 en februari 2020 is de verkenning uitgevoerd door Cas Nienhuis (tot 1-1-2020 werkzaam als trainee bij gemeente Meierijstad) en Edith Vissers (Edith Vissers Onderwijsadvies). Deze rapportage vormt de weerslag van deze verkenning.

In het kader van het uitvoeren van de verkenning zijn de volgende stappen gezet.

- een analyse van beschikbare gegevens vanuit het platform Onderwijs en Arbeidsmarkt;
- een analyse van een aantal beschikbare koersdocumenten van onderwijsinstellingen in de regio (mbo, hbo en wo);
- semi-gestructureerde interviews met 16 betrokkenen vanuit de 3 O's: ondernemers, onderwijs en overheid.

Dit rapport is hierna als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 gaat thematisch in op de thema's/deelvragen zoals leidend voor de gevoerde interviews. Hoofdstuk 3 bevat een aantal cijfers zoals verzameld in opdracht van het platform Onderwijs en arbeidsmarkt. In hoofdstuk 4 wordt op basis van de analyse van de koersdocumenten een beeld geschetst van de koers van mbo-, hbo- en wo-instellingen in relatie tot samenwerking in de regio Noordoost-Brabant. Hoofdstuk 5 bevat een aantal kansrijke initiatieven om op te pakken zoals in de gesprekken aan bod zijn gekomen. In hoofdstuk 6 worden aanbevelingen voor het vervolg geformuleerd.

2 De vragen verkend

2.1 Centrale vraag

Welke visie en ambities hebben overheid, onderwijs en ondernemers als het gaat om positionering van hbo en wo in Meierijstad?

- Ondernemers, overheid en onderwijs in Meierijstad zijn allen overtuigd van het belang van een goede positionering van hbo in Meierijstad en voor bepaalde speerpunten ook een goede positionering van wo. Economische overwegingen liggen hieraan ten grondslag.
- Het belang van het binden en boeien van jong talent, op alle niveaus, aan de bedrijven wordt door alle partijen onderschreven.
- De ambitie die daarbij genoemd wordt is dat het moet gaan om de vorming van regionale en lokale ecosystemen. In zo'n ecosysteem gaan het leren en ontwikkelen van studenten en professionals hand in hand met de innovatie en productontwikkeling en dienstverlening van bedrijven. Inzetten op vestiging van hbo en wo is geen haalbare kaart gezien de eisen van macrodoelmatigheid, schaalvergroting en centralisering waar onderwijsinstellingen op inzetten. Vestiging van hbo en wo is wellicht een mythe, ecosystemen vormen met hbo en wo is al werkelijkheid.
- Zo'n ecosysteem wordt gedefinieerd als een verzameling van bedrijven, onderwijsinstellingen en maatschappelijke en politieke partners met een gezamenlijke ambitie, die op een bepaald gebied afhankelijk van elkaar zijn, daarom met elkaar sociale interacties met elkaar aangaan, hybride functionele eenheden vormen binnen een bepaalde regio met het doel vanuit zelfvernieuwend vermogen de gezamenlijke en de individuele waardecreatie te verhogen om duurzaam succesvol te zijn (Kusters, 2018).

2.2 Welk belang hechten overheid, onderwijs en ondernemers aan positionering van hbo en wo in Meierijstad?

- De overheid geeft het belang aan van duurzame arbeidsmarktontwikkeling aan. Duurzame samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers moet ervoor zorgen dat ontwikkeling van mensen, employability en innovatie een continu proces is en dat dit niet/minder afhankelijk is van de economische conjunctuur. Zowel in tijden van laag- als van hoogconjunctuur dient er ingezet te worden op deze duurzame samenwerking.
- Voor de ondernemers prevaleert het belang van het vraagstuk rond human resources. Een structurele en krachtige samenwerking tussen onderwijs,

overheid en ondernemers zorgt voor voldoende en kwalitatief goede werknemers die nodig zijn voor de arbeidsmarkt en voor de benodigde innovatie. Hierbij dient te worden opgemerkt dat er geen sprake is van een eenduidige ambitie bij het bedrijfsleven. Met name binnen het MKB lijkt de korte termijnvraag naar arbeidspotentieel en naar bestaansrecht van de betreffende bedrijven te overheersen. Als deze korte termijnvraag zich niet voordoet, is er minder animo om te investeren in duurzame samenwerking in de regio. Grote bedrijven hechten meer waarde aan deze duurzame samenwerking.

- Voor het bestaande voortgezet onderwijs en mbo in Meierijstad geldt dat zij het belang van een goede positionering van hbo en wo in Meierijstad onderschrijven maar vooral vanuit het perspectief van de ondernemers. De samenwerking met het bedrijfsleven is voor voortgezet onderwijs en voor mbo vooral van belang om betekenisvol beroepsgericht onderwijs vorm te kunnen geven. Dit geldt in grotere mate voor praktijkonderwijs, vmbo en mbo dan voor havo en vwo.
- Met name voor havo en vwo is een goede samenwerking met hbo en wo van belang in het kader van goede loopbaanoriëntatie en -begeleiding voor leerlingen. Hiervoor hebben de scholen hun netwerk met hbo- en wo-instellingen goed op orde.

2.3 Welke kansen zijn er in het kader van een sterke positionering van hbo en wo in Meierijstad?

- Voor de grote bedrijven geldt dat zij reeds goede relaties met hbo- en wo-instellingen hebben en dat deze samenwerking, in de vorm van projecten, afstudeerstages, onderzoekopdrachten etc. gecontinueerd wordt. Deze bedrijven pakken deze ambitie zelf op.
- Versterking van de positionering in de vorm van het opzetten van regionale/ lokale ecosystemen is kansrijk. Veel van de technische en technologische bedrijven in Meierijstad zijn kennisorganisaties. Werving van goed opgeleide werknemers, stimuleren van leven lang ontwikkelen en samen werk maken van innovatie start met een samenwerking met (studenten) van hbo en wo. De uitdaging is dat het bedrijfsleven hierbij inzet op een gezamenlijke samenwerking met hbo en wo en niet op individuele samenwerking tussen hbo/wo en bedrijfsleven.
- Om een impuls te geven aan de beoogde regionale samenwerking is aansluiting bij economisch sterke clusters in Meierijstad noodzakelijk. Gedacht kan worden aan procestechniek / mechatronica / high tech industry, agrifood en circulaire economie.

- Expliciet genoemd wordt ook de aandacht voor het sociale domein. Eenzijdige nadruk op één sector is onwenselijk ook vanuit het oogpunt dat jongeren keuzevrijheid hebben als het gaat om hun loopbaan en er geen sprake is en mag zijn van ‘gedwongen keuzes voor een bepaalde sector’.
- De Associate Degree-trajecten blijken een zeer succesvolle onderwijsvariant voor studenten die gericht zijn op het behalen van een hbo-diploma maar die tegelijkertijd ook op zoek zijn naar een juiste plek op de arbeidsmarkt. Samenwerking met deze opleidingstrajecten is zeer kansrijk.
- Interdisciplinaire samenwerking op verschillende niveaus is kansrijk. Interdisciplinair in de zin van het bevorderen van de samenwerking tussen vmbo, havo/vwo, mbo, hbo en wo maar ook interdisciplinair door samenwerking over sectoren en vakgebieden heen. De toekomst ligt veel meer in de verbinding en de samenwerking dan in het geïsoleerd opleiden van jongeren binnen één sector of branche.
- De strategische agenda's van hogescholen en wo-instellingen in de regio rondom Meierijstad (Eindhoven, Den Bosch, Tilburg, Breda, Nijmegen, Wageningen) bieden volop aanknopingspunten om de samenwerking met onderwijsinstellingen en bedrijfsleven in Meierijstad te verstevigen.
- Binnen Meierijstad liggen al heel veel contacten met hbo- en wo-instellingen zowel vanuit het bedrijfsleven, vanuit onderwijs als vanuit de overheid. Deze contacten vormen een goede basis voor het intensiveren van de samenwerking. Het is kansrijk om de relaties die er al liggen te benutten.

2.4 Welke bedreigingen zijn er in het kader van een sterke positionering van hbo en wo in Meierijstad?

- De ambitie van een sterke positionering van hbo en wo in een middelgrote gemeente is geen exclusieve ambitie van de gemeente Meierijstad. Ook in andere gemeenten leeft een dergelijke ambitie. Om deze bedreiging het hoofd te bieden is een goede profilering vanuit Meierijstad richting hbo en wo van belang.
- Daling van studentenaantallen heeft op termijn mogelijk gevolgen voor het onderwijsaanbod binnen de gemeente Meierijstad. Bij dalende aantallen kunnen scholen overwegen opleidingen te schrappen terwijl er vanuit het bedrijfsleven wel vraag is naar opgeleid personeel in een bepaalde sector.
- Tot nu toe lijkt het beeld te zijn dat de samenwerking niet of nauwelijks wordt gezocht binnen het collectief van de 3 O's maar dat er sprake is van individuele verbindingen tussen onderwijsinstellingen en hbo en wo of tussen bedrijven en hbo en wo.

2.5 Aan welke voorwaarden moet worden voldaan om de ambities waar te maken (do's en don'ts)?

- Dat relatief veel jongeren met een ambitie om na de middelbare school door te studeren op hbo en wo zich ook willen vestigen in de grote stad is een onomkeerbaar proces. De insteek voor Meierijstad zou moeten liggen op het binden van mensen aan Meierijstad op het moment dat ze nog relatieve starters op de arbeidsmarkt genoemd kunnen worden, zo tussen de 22 en 30 jaar. De sociale cohesie die kenmerkend is voor de regio kan een goede basis vormen voor een dergelijke insteek. Jongeren lijken ook als ze de regio tijdelijk verlaten, sterk vast te houden aan hun geboortestreek.
- Om jongeren aan de regio te binden is er meer nodig dan een economisch florerend bedrijfsleven. Goed onderwijs, aantrekkelijke woonvoorzieningen (ook in financieel opzicht), goed openbaar vervoer, een goede bereikbaarheid en een cultureel aantrekkelijk klimaat zijn voorwaardelijk voor vestiging van jongeren binnen de gemeentegrenzen van Meierijstad. Inzetten op snelbussen naar Nijmegen, Eindhoven en Veghel is van wezenlijk belang.
- Alleen als er sprake is van een gezamenlijke visie op het thema 'positionering hbo en wo' kunnen zaken ook in gezamenlijkheid worden opgepakt. Daarbij is het van belang dat organisaties over hun eigen schaduw heen kunnen en willen stappen. Het kan daarbij helpen om gezamenlijke en individuele belangen ook bespreekbaar te maken.
- Onderwijsinstellingen en bedrijfsleven dienen de verbinding met de omliggende stedelijke omgeving te onderhouden: Nijmegen, Den Bosch en Eindhoven. Met name de Brainportregio wordt veelvuldig genoemd als aantrekkelijke regio om mee samen te werken. Veel bedrijven in Meierijstad zijn direct of indirect verbonden met de bedrijvigheid in de regio Brainport of geven aan onderdeel te zijn van Brainport. Ook de verbinding met de ontwikkelingen rond Agrifood Capital wordt van belang geacht.
- Naast focus op positionering van hbo en wo ook inzetten op behoud van mbo in Meierijstad.
- Initiatieven die ontplooid gaan/kunnen worden dienen te worden geïnitieerd door ondernemers en onderwijs. Overheid dient een faciliterende rol te vervullen. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de regie en het eigenaarschap. Er moet sprake zijn van gedeeld eigenaarschap en tegelijkertijd moet de regie duidelijk belegd worden.

2.6 Wat betekent een en ander voor het mbo in Meierijstad?

Door de Leijgraaf is reeds ingezet op de samenwerking met het regionale bedrijfsleven onder het motto 'de regio als klaslokaal'. De motor voor het versterken van regionale/ lokale ecosystemen kan liggen bij de reeds lopende initiatieven vanuit de Leijgraaf.

In de kwaliteitsafspraken die de Leijgraaf heeft geformuleerd wordt benadrukt dat studenten en medewerkers zich sterk moeten verbinden met de omgeving, de directe regio in het bijzonder. Daar legt de Leijgraaf de komende jaren dus nog veel sterker dan voorheen de focus. De ambitie is er om de komende jaren beter in te spelen op de behoeftes van het regionale bedrijfsleven. Ondernemers en overheid onderschrijven het belang van deze ambitie.

Vanuit de ondernemers wordt gesteld dat onderwijs in zijn algemeenheid en mbo in het bijzonder goed en snel op ontwikkelingen in het bedrijfsleven moet reageren. Het mbo dient responsief te zijn en in te spelen op de opleidingsvraagstukken van het bedrijfsleven. Ook al worden ontwikkelingen in beroepen door sociale partners en scholen gezamenlijk omgezet in landelijke opleidingsplannen (kwalificatiedossiers), scholen worden ook geconfronteerd met wensen van regionale bedrijven over de aansluiting bij regionale en lokale ontwikkelingen. Daarnaast is het de taak van het mbo om een gevarieerde groep deelnemers op een baan voor te bereiden.

3 Analyse gegevens platform Onderwijs en Arbeidsmarkt

Binnen het platform Onderwijs en Arbeidsmarkt is een aantal relevante onderwijscijfers in beeld gebracht.

BRIN-nr.	Naam school	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2029	2034	2039
04SU00	Zwischen College	1486	1398	1360	1344	1326	1317	1292	1286	1316
04SU02	Fioretti College	1421	1389	1343	1320	1296	1286	1263	1258	1289
04GU00	Elde College	1723	1644	1594	1553	1528	1509	1449	1401	1425
04GU06	Elde College	109	104	101	99	98	97	93	90	92
		4739	4535	4398	4316	4248	4209	4097	4035	4122

Tabel 1: Verwachting leerlingaantallen in voortgezet onderwijs Meierijstad

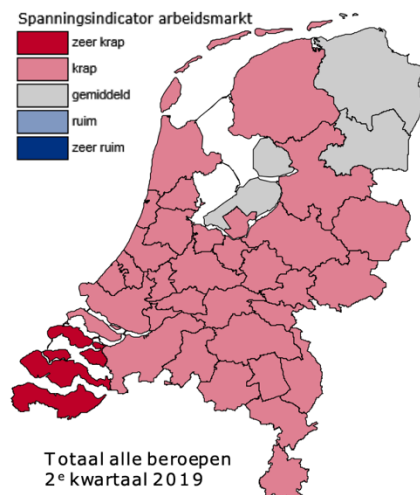
Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de verwachte ontwikkeling van leerlingaantallen in het voortgezet onderwijs in Meierijstad. Er is reeds sprake van een dalende trend van leerlingaantallen in het voortgezet onderwijs. Naar verwachting zet die trend door maar gaat het leerlingaantal vanaf 2039 weer groeien naar een aantal leerlingen van 4122 leerlingen.

Voor het mbo is, ook landelijk, de verwachting dat er een afname zal zijn van het aantal studenten in een BOL-opleiding en een toename van het aantal studenten in een BBL-opleiding.

Voor wat betreft de arbeidsmarkt wordt in het rapport Regio in Beeld 2019 voor de regio Noordooost-Brabant het volgende opgemerkt.

De aanhoudende economische groei gaat evenals een jaar eerder gepaard met personeelstekorten. Werkgevers ervaren belemmeringen in hun bedrijfsvoering door het ontbreken van voldoende geschikt personeel. Het beeld van de arbeidsmarkt wijkt hiermee in 2019 niet wezenlijk af van het voorgaande jaar. Hoewel de economische groei afzwakt, neemt de werkgelegenheid in Noordooost-Brabant nog steeds toe. De huidige arbeidsmarkt heeft nog steeds twee gezichten: enerzijds blijven vacatures ongevuld, anderzijds staan er ook in Noordooost-Brabant nog veel mensen aan de zijlijn. Kennis, opleiding en werkervaring van werkzoekenden komen namelijk lang niet altijd een-op-een overeen met functie-eisen. De uitdaging op de huidige arbeidsmarkt is dan ook om de krapte aan te pakken en tegelijkertijd langdurige uitsluiting van mensen te voorkomen.

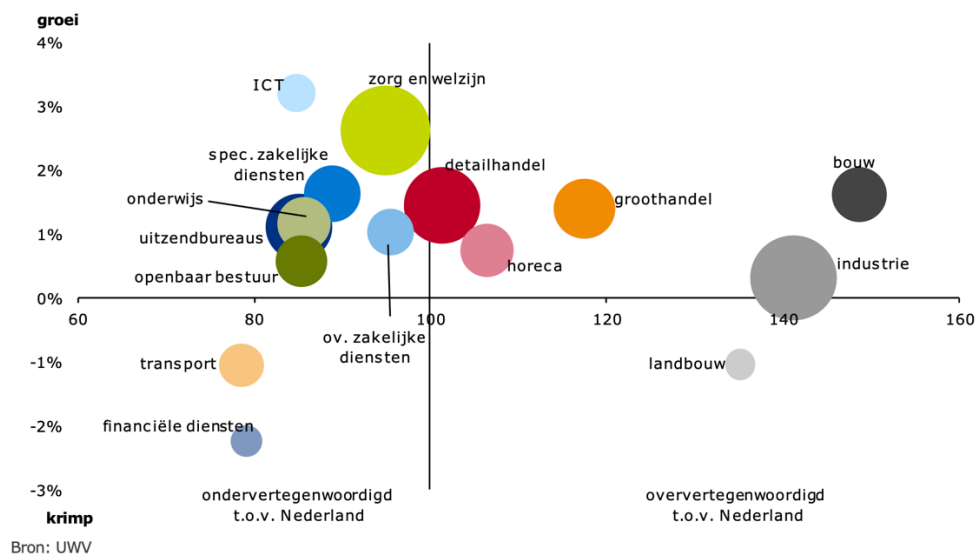
35 arbeidsmarktregio's (landkaart) en Noordoost-Brabant naar beroepsklasse (tabel), 2^e kwartaal 2019

Bron: UWV, Spanningsindicator

Noordoost-Brabant	
Beroepsklasse	Typering
ICT	zeer krap
Technisch	zeer krap
Transport en logistiek	krap
Dienstverlenend	krap
Economisch en administratief	krap
Commercieel	krap
Openbaar bestuur	krap
Zorg en welzijn	krap
Pedagogisch	krap
Managers	gemiddeld
Creatief en taalkundig	ruim
Totaal	krap

Afbeelding 1: spanningsindicator arbeidsmarkt (uit: Regio in beeld Noordoost-Brabant, oktober 2019)

Afbeelding 2: Werknemersbanen per sector: omvang, aandeel en ontwikkeling, Noordoost-Brabant, 2020 (Uit: regio in beeld Noordoost-Brabant, oktober 2019)

Bovenstaande afbeelding geeft drie dingen weer:

- De omvang en verdeling van banen van werknemers eind 2020; hoe meer banen, hoe groter de bol.
- De verwachte procentuele groei of krimp in 2020 ten opzichte van 2019; boven de horizontale as is sprake van groei, eronder van krimp.
- Het relatieve belang van een sector voor de werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio in 2020; rechts van de verticale as is sprake van oververtegenwoordiging en links van de verticale as ondervertegenwoordiging.

Voor Noordoost-Brabant kan het volgende worden geconstateerd:

- Eind 2020 zijn de sectoren zorg en welzijn, de detailhandel, de industrie en de bouw de sectoren waar veel banen zijn. Ook de uitzendbranche zorgt voor veel banen.
- De grootste groei wordt verwacht in de ICT, bij zorg en welzijn, in de bouw en bij specifieke zakelijke dienstverlening.
- In de arbeidsmarktregio Noordoost-Brabant is voor de horeca, groothandel, industrie en bouw een oververtegenwoordiging te zien ten opzichte van de rest van het land.

4 Koersdocumenten onderwijsinstellingen

De volgende instellingen zijn meegenomen in de analyse van koersdocumenten: De Leijgraaf (mbo), Koning Willem I College (mbo), Helicon Opleidingen (mbo), Avans (hbo), Fontys (hbo), Hogeschool Arnhem/Nijmegen (hbo), Has (hbo), Radboud Universiteit (wo), Tilburg University (wo), Wageningen University (wo) en TU/e (wo).

Nagenoeg alle koersdocumenten waren gericht op het formuleren van de ambities tot en met 2020. Veel onderwijsinstellingen zijn op dit moment bezig met het bepalen van de strategische koers voor de toekomst na 2020.

Mbo

De kwaliteitsagenda's voor het mbo zijn geformuleerd voor de periode tot en met 2022 (regeling kwaliteitsafspraken mbo). Een belangrijke eis bij de totstandkoming is dat deze gericht is op het werkgebied van het mbo waaronder wordt verstaan het voedingsgebied van de mbo-school, het (regionaal) werkveld en omgeving van de mbo-school en haar relevante en natuurlijke partners en netwerk, inclusief andere mbo-scholen in het werkgebied. Een belangrijk speerpunt in de agenda's is een verdere verbetering tussen mbo en de regionale arbeidsmarkt en samenleving.

Over het waarom van het mbo als belangrijke en onmisbare schakel voor vitale Brabantse economie is in de kwaliteitsagenda van het Koning Willem I College het volgende opgenomen:

Brabant kent sterke en vitale economische regio's. Dit komt door de hechte samenwerking in die regio's tussen gemeenten, bedrijven, onderwijsinstellingen en maatschappelijk partners.

Het mbo speelt hier in een cruciale rol. Het leidt mensen op om (opnieuw) toe te treden tot de arbeidsmarkt of om vervolgonderwijs te volgen. Brabantse mbo- instellingen zijn daarmee een belangrijke partner bij employability, duurzame en flexibele inzetbaarheid van de Brabantse beroepsbevolking. Ze spelen een verbindende rol tussen de ambachtseconomie en de kenniseconomie.

Het mbo beweegt zich net als overheden en bedrijven in een turbulente maatschappelijke en economische omgeving. Het wordt geconfronteerd met diverse veranderingen, zoals de versnelde ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (digitalisering, flexibilisering, robotisering), de technologische innovaties binnen het bedrijfsleven en de veranderende vraag naar competenties (21st century skills). Mbo-instellingen in Brabant erkennen als geen ander dat samenwerking met gemeenten, provincie, bedrijven en maatschappelijke partners nodig blijft.

De Leijgraaf formuleert het in haar kwaliteitsafspraken als volgt:

Als school hebben we een belangrijke opdracht: onze studenten voorbereiden op de rest van hun leven. Zodat ze, als werknemer én als mens, optimaal voorbereid zijn om hun dromen te realiseren in een regio die veel van hen vraagt. Die rol kunnen we alleen spelen

als we onze studenten én onze medewerkers sterk verbinden met onze omgeving, de directe regio in het bijzonder. Daar leggen we de komende jaren dus nog veel sterker dan voorheen onze focus. We brengen het onderwijs naar buiten en halen de praktijk naar binnen: de regio als klaslokaal. Ons onderwijs heeft altijd een regionale focus gehad. Maar de komende jaren moeten we nóg beter inspelen op de behoeftes van het regionale bedrijfsleven. Sterker nog: we zien het als onze plicht om hieraan bij te dragen. Zeker in een tijd van demografische krimp, verschuiving van beroepsonderwijs naar het algemeen vormend onderwijs (avo-isering) en een toenemende trek naar grotere steden, mogen we deze kans dan ook niet laten liggen.”

Hbo

Hbo-instellingen zetten ook sterk in op het intensiveren van de samenwerking met onderwijsinstellingen in de regio en met het regionale bedrijfsleven. De trend daar lijkt te zijn dat er wordt ingezet op het bedrijfsleven als opdrachtgever voor multidisciplinaire projecten. De focus ligt op het verwerven van generieke competenties zoals samenwerken en versterken van het probleemoplossend vermogen.

Ook wordt gesproken over de ontwikkeling van regionale ecosystemen. Het gaat er daarbij om dat in de regio sprake is van een innovatieve kenniseconomie. Innoveren is voor het bedrijfsleven en instellingen cruciaal. Het belang van de regionale kennisinfrastructuur, het samenspel van instellingen voor beroeps- en wetenschappelijk onderwijs en fundamenteel en toegepast onderzoek, is daarbij van groot belang. Hbo's onderstrepen hierbij het belang van het leveren van een bijdrage aan de innovatieve kenniseconomie in regio's. Innoveren is voor het bedrijfsleven en voor onderwijsinstellingen essentieel.

Samenwerking met de omgeving vereist van onderwijsinstellingen een grotere mobiliteit en externe gerichtheid en meer directe interactie met de beroepspraktijk. Onderwijsinstellingen zetten in op het vergroten van de interactie door samen met het werkveld vorm en uitvoering te geven aan uitwisselingsprogramma's, detacheringen, onderzoeks- en beroepsstages. Campussen ontwikkelen zich in co-creatie met het werkveld tot een inspiratiebron voor kennisdeling, kennisontwikkeling en innovatie, ook voor start-ups.

De koersdocumenten van hbo-instellingen geven niet expliciet aan op welk werkveld of op welke regio zij focussen.

Wo

Universiteiten geven aan midden in de samenleving te staan. Er zijn ambities om de samenwerking met bedrijven, (onderwijs)instellingen en organisaties aan te gaan en/of te versterken. Universiteiten gaan actief op zoek naar vragen vanuit de omgeving waar op ingespeeld kan worden.

In bijlage 1 is een uitgebreide samenvatting opgenomen van de geanalyseerde koersdocumenten.

5 Kansrijke initiatieven en good practices

Als het gaat om de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven zijn er vele kansrijke initiatieven en good practices die genoemd werden. Een paar voorbeelden:

On Stage (voortgezet onderwijs en bedrijfsleven)

Dit project is gericht op leerlingen vmbo. Te overwegen valt om een soortgelijke activiteit op te zetten voor havo- en vwo-leerlingen. Het initiatief van Fioretti College en Elde College met vmbo On Stage wordt door het bedrijfsleven gekwalificeerd als een goed voorbeeld van het versterken van de relatie tussen onderwijs en bedrijfsleven. Het promoten van (een toekomst in) de techniek en technologie is een thema waar een bedrijf als Vanderlande graag aan wil bijdragen en in wil investeren.

Ontdek- en techniekclubs voor basisonderwijs

Neo Vito Sint-Oedenrode, Let's Play in Schijndel en ontwikkeling van initiatieven in Veghel. Wetenschap en Technologie. Extra impuls wordt nu gegeven vanuit Het Techniek Loket (Sterk Techniek Onderwijs Noordoost-Brabant)

Samenwerking havo/vwo en bedrijfsleven

Het onderwijs binnen havo en vwo is algemeen vormend van aard. De verwachtingen van het bedrijfsleven zijn daar niet altijd goed op afgestemd. Dat vormt een belemmerende factor in de samenwerking tussen havo/vwo en bedrijfsleven. De ontwikkelingen rond een vakhavo zijn landelijk gaande en worden ook binnen Meierijstad nauwlettend gevolgd. Een dergelijke ontwikkeling is zeker kansrijk ook met het oog op het verstevigen van de samenwerking tussen ondernemers en havo/vwo-scholen. Ook het profielwerkstuk dat een verplicht onderdeel is van het examenprogramma van havo/vwo biedt meer kansen op de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven dan nu benut worden.

De samenwerking tussen havo/vwo, hbo/wo en bedrijfsleven krijgt op verschillende wijzen nu al vorm.

Leerlingen van het tweetalig vwo van het Elde College wordt in het Engels verteld over de bedrijfsvoering van Berco waarbij ook aandacht is voor 'culturele intelligentie' door in te gaan op de wijze waarop binnen het bedrijf omgegaan wordt met de aanwezigheid van verschillende culturen.

In het econasium bij Elde College wordt samengewerkt met de Universiteit van Tilburg. Leerlingen krijgen een certificaat, kunnen zonder drempels instromen en krijgen dan ook vrijstellingen voor sommige vakken.

Het Techniek Loket

Vanuit de landelijke regeling Sterk Techniekonderwijs is binnen de regio Noordoost-Brabant Het Techniek Loket opgezet. De ambities van twaalf scholen voor vmbo, twee ROC's, zeven scholen voor praktijkonderwijs, acht scholen voor vso en meer dan 200 bedrijven is om het huidige technische

onderwijsaanbod te behouden en om het technisch en technologisch onderwijs eigentijds en aantrekkelijk te maken.

Projecten met mbo- en hbo-studenten

Vinci Facilities en het Platform Ondernemers Meierijstad fungeren als opdrachtgever voor een groep studenten van Avans die een verkenning uitvoeren naar de mogelijkheden en de haalbaarheid om drones in te zetten in het kader van beheer van bedrijventerrein de Dubbelen. Zodra de resultaten bekend zijn en die lijken uit te gaan van een scenario met mogelijkheden kan een nieuwe groep hbo-studenten een onderzoek uitvoeren naar de financiële haalbaarheid en de naar de exploitatie. Leren, ontwikkeling en innovatie gaan hand in hand samen.

Bij Berco zijn continu groepen studenten vanuit Fontys actief die iets betekenen in het licht van operational excellence. Deze studenten zijn verbonden aan het lectoraat van Corné Dirne gericht op de zoektocht naar operational excellence. Berco kan profiteren van de kennis die in het bedrijf wordt gebracht en de studenten en het lectoraat kunnen toegepast praktijkgericht onderzoek doen.

Mkb-bedrijven fungeren als opdrachtgever voor projecten met mbo-studenten. Een voorbeeld: studenten van de Leijgraaf hebben in opdracht van Bird Products in Keldonk een machine ontworpen en gemaakt.

Een idee dat wordt geopperd is om te werken met traineeships vanuit het georganiseerde bedrijfsleven. Trainees krijgen de kans om op verschillende plekken en bij verschillende ondernemers ervaring op te doen met het doel zich verder te ontwikkelen en zich te oriënteren op een loopbaan in Meierijstad.

Interdisciplinair samenwerken en opleiden

Interdisciplinaire samenwerking op verschillende niveaus is kansrijk. Interdisciplinair in de zin van het bevorderen van de samenwerking tussen vmbo, mbo, hbo en wo maar ook interdisciplinair door samenwerking over sectoren en vakgebieden heen. De toekomst ligt veel meer in de verbinding en de samenwerking dan in het geïsoleerd opleiden van jongeren binnen één sector of branche.

Ontwikkelingen rond Associate Degree

De Associate Degreetrajecten blijken een zeer succesvolle onderwijsvariant voor studenten die gericht zijn op het behalen van een hbo-diploma maar tegelijkertijd ook op zoek zijn naar een juiste plek op de arbeidsmarkt. Samenwerking met deze opleidingstrajecten is zeer kansrijk. De deeltijd Associate Degree-opleidingen zijn op dit moment met name bij Avans succesvol en zijn aantrekkelijk voor ondernemers. De Associate Degree biedt ook kansen voor studenten van de Leijgraaf. Het aangaan van een goede samenwerking met Avans en/of Fontys, in het kader hiervan biedt kansen voor mbo-studenten uit de regio die bijvoorbeeld een toekomst bij Vanderlande ambiëren.

Inrichten van een leerstoel

Als suggestie wordt genoemd om vanuit de gemeente Meierijstad een leerstoel in te richten rond een belangrijk speerpunt. Zo'n leerstoel draagt mogelijk bij aan een goede positionering van de lokale samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemers. Maak eventueel gebruik van de ervaring in de regio Cuijk waar een leerstoel is ingesteld rond Pluimvee en Vleesverwerking.

Out-of-the-box ideeën

Tijdens de gesprekken komen ook out-of-the-box ideeën voorbij. Een paar voorbeelden:

Binnen het Zwijsen College wordt het vak Chinees aangeboden. In het kader van een leven lang ontwikkelen zou het zeker voor mensen die vanuit het bedrijfsleven contacten hebben met China interessant kunnen zijn om een basiscursus Chinees aan te bieden.

Bedrijfsleven organiseert een competitie rond 'de beste profielwerkstukken' en stelt daarbij een studiebeurs in het vooruitzicht met als tegenprestatie een inzet van die leerling/student voor het bedrijfsleven in Meierijstad.

Zorg voor goede kinderopvang voor werknemers maar organiseer ook opvang voor ouders voor wie mantelzorg moet worden verleend bijvoorbeeld in de vorm van dagbesteding die wellicht ook door studenten kan worden verzorgd.

Start met een pool van high potentials die aan de slag gaan met relevante vraagstukken binnen Meierijstad waarbij de samenwerking tussen partijen noodzakelijk is om te komen tot creatieve oplossingen.

Een aansprekend idee wat in deze genoemd werd: de gemeente Meierijstad zou opdrachtgever kunnen zijn voor de uitdaging om voor studenten en jongeren aantrekkelijke en relatief goedkope woonvoorzieningen te creëren. Studenten die dan (tijdelijk) in Meierijstad verblijven kunnen ook tijdelijk in Meierijstad wonen, bijvoorbeeld in de vorm van tiny houses ergens op of rond het terrein van de Noordkade. Verschillende doelgroepen studenten en leerlingen kunnen betrokken worden.

6 Aanbevelingen voor het vervolg

Creëer ecosystemen

Zet in op het creëren van ecosystemen rond bedrijven waar ontwikkeling, innovatie en onderzoek een plek vinden ook ter versterking van de economische bedrijvigheid van de deelnemende bedrijven. Zet daarbij niet alleen in op de gevestigde grote bedrijven en MKB-ondernemingen die al georganiseerd zijn in platforms als POM maar neem ook de jonge creatieve start-ups en scale-ups mee die in Meierijstad al actief zijn.

Zorg voor een krachtig mbo in Meierijstad

Maak voor het versterken van de ecosystemen gebruik van het mbo in Meierijstad. De Leijgraaf kan als partner een motor vormen om een krachtige verbinding aan te gaan met hbo en wo. Versterking van de samenwerking en het realiseren van doorlopende leerlijnen tussen toeleverende vmbo's en de Leijgraaf is hierbij van belang.

Krijg beeld en geluid

Het realiseren van een regionaal/ lokaal ecosysteem of van hybride leeromgevingen kan abstract klinken en er kunnen verschillende beelden bij gegenereerd worden. Om beeld en geluid te krijgen bij de verschillende verschijningsvarianten kan het helpen om deze varianten in beeld te brengen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: bedrijven als opdrachtgever voor projecten, werknemers die ingezet worden als instructeur/docent (hybride docenten), verzorgen van gastlessen en bedrijfsbezoeken, begeleiden van stagiaires en trainees etc.

Zoek de juiste partnerinstellingen binnen hbo en wo

De samenwerking met Avans, Fontys, HAS, WUR en TU/e lijkt vooral kansrijk vanwege de inhoudelijke connectie en vanuit reeds bestaande contacten.

Zoek de juiste bedrijven

Zo'n 10% van het MKB lijkt op dit moment op regionaal niveau geïnteresseerd in het opzetten van een samenwerkingsverband, hoewel er ook signalen worden afgegeven dat het MKB geen vraag heeft in deze. Mogelijk is er sprake van een latente vraag die niet prominent geuit wordt maar die wel degelijk speelt. Ga op zoek naar die bedrijven en ontplooi initiatieven door deze bedrijven opdrachten te laten genereren voor een groep specifieke studenten.

Trek samen op en heb het lange termijnperspectief voor ogen

Het advies aan het MKB is om samen op te trekken om zaken van de grond te krijgen. Een mooie gedachte daarbij is het aanbieden van traineeships vanuit het bedrijfsleven. Deze traineeships zouden mogelijk moeten worden gemaakt voor zowel mbo-ers, hbo-ers als wo-ers.

Zet hybride docenten in

Zet oudere werknemers in als hybride docent. Hun kennis en ervaring is van groot belang om te houden en over te dragen aan de jonge generatie en bovendien kan het ook in het kader van leeftijdsbewust personeelsbeleid een uitdaging zijn voor deze oudere werknemer.

Stel een kwartiermaker aan

Een advies richting gemeente zou zijn om een kwartiermaker aan te stellen die vraag een aanbod als het gaat om opleiden en ontwikkelen, bij elkaar brengt. Maak daarbij gebruik van wat er aan aanbod is, niet alleen bij het reguliere onderwijs maar ook bijvoorbeeld bij andere opleidingsinstituten zoals de Vanderlande Academy.

Zorg voor vertegenwoordiging in raden van Advies

Breng in kaart bij welke instellingen Meierijstad vertegenwoordigd is in een Raad van Advies van een hbo- of wo-instelling en pak dit lokaal op. Waar maken we deel uit van een Raad van Advies, waar nog niet en hoe zorgen we voor een goede dekking?

Grijp nu de kansen

Het is nu de tijd om de samenwerking echt gestalte te geven. De basis is gelegd in het overleg tussen onderwijs, ondernemers en overheid. Initieer nu initiatieven om op basis van een gezamenlijke visie door te pakken. Zorg voor regie bij een van de partijen, verbind stakeholders, zorg voor funding en ga van start.

Organiseer panels met jongeren over leefbaarheid

Het valt te overwegen om een panel te organiseren met de doelgroep van jongeren zelf om te kijken wanneer vestiging in Meierijstad aantrekkelijk zou kunnen zijn. Het gaat dan met name om die jongeren die je wil behouden of die je terug wil laten keren.

Ga in gesprek met Fontys Pabo Veghel

In het kader van het inzetten op behoud van reeds aanwezig hbo in Meierijstad verdient het aanbeveling om hierover in gesprek te gaan met de betreffende instelling.

Geraadpleegde bronnen

Fontys focus 2020

Gemeente Meierijstad, 'Meierijstad zijn we samen!', mijlpalen van Meierijstad (MvM) voor de periode 2017-2022, mei 2017

Gemeente Meierijstad, 'De kracht van samen', tussenevaluatie mijlpalen van Meierijstad, december 2019

HAS Hogeschool, Ambitie 2025, strategie 2016-2019

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, In vertrouwen samenwerken aan leren en innoveren, HAN-ambities 2016-2020

Koning Willem I College, kwaliteitsagenda 2019-2022

Kusters, J., Ecosystemen beroepsonderwijs en bedrijfsleven, een zelfvernieuwende context voor wendbaarheid, innovatie en waardecreatie, deel 1 literatuurverkenning, maart 2018

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Voortgang kamerbrief Leven Lang Ontwikkelen, oktober 2019

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Kamerbrief Leven Lang Ontwikkelen, september 2018

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Kamerbrief regionale initiatieven Leven Lang Ontwikkelen, juli 2019

Multihelix netwerkorganisatie Noordoost Brabant Werkt, propositie Regiodeal, december 2019

Provincie Noord-Brabant, 'Kiezen voor kwaliteit' voor de Brabanders van nu en van de toekomst, Bestuursakkoord 2019-2023

Radboud University, De Radboud Universiteit op weg naar 2020, an innovation to change perspective, 2015

Radboud Universiteit, a significant impact, strategie Radboud Universiteit, juni 2019

Regio Noordoost-Brabant, Richting 2030, samenwerking overheden Noordoost-Brabant, Samen werken we aan een regio waar het goed wonen, werken en leven is: nú en in de toekomst, 2019

ROC de Leijgraaf, kwaliteitsagenda 2019-2022

SER, Voortgangsrapportage SER Actie-agenda Leven Lang Ontwikkelen, september 2019

Technische Universiteit Eindhoven, Where innovation starts, instellingsplan 2017-2020

Tilburg University, Verbinden om de samenleving vooruit te helpen, strategisch plan 2018-2021

UWV, Regio in beeld Noordoost-Brabant, hoofdrapport, oktober 2019

Wageningen University & research, finding answers together, strategisch plan 2019-2022

Geraadpleegde internetbronnen

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/01/randgemeenten-bij-grote-steden-groeiden-in-2019-het-meest>

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/51/prognose-19-miljoen-inwoners-in-2039>

<https://www.bd.nl/uden-veghel-e-o/avans-baas-rupp-doe-mij-nog-een-hbo-opleiding~a34c04d8/>

https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/vo/leerlingen/leerlingen-vo-11.jsp

<https://punt.avans.nl/tag/ambitieplan-2020-2025/>

<https://www.bd.nl/uden-veghel-e-o/ondernemers-over-groei-meierijstad-we-willen-hier-toch-geen-zuid-limburg-worden~ab7f3aa3/>

Geraadpleegde experts uit Meierijstad

Jos van Asten, projectmanager Platform Ondernemers Meierijstad

Michel Dankers, voorzitter College van Bestuur Elde College

Robert Dollevoet, HR Director en manager Jumbo Academy

Arent van Dijk, senior accountmanager Platform Ondernemers Meierijstad

Jan Goijaarts, wethouder economie, financiën en ruimtelijke ordening gemeente Meierijstad

Rien van der Linden, commercieel manager Vinci Facilities

Anita O'Connor, algemeen directeur Voortgezet Onderwijs Veghel

Toos Michon, directeur havo/vwo Elde College

Coby van der Pas, wethouder Sport, onderwijs, recreatie & toerisme en leefbaarheid gemeente Meierijstad

Kees van Rooij, burgemeester gemeente Meierijstad

Menno Roozendaal, wethouder Werk, jeugd en cultuur, gemeente Meierijstad

Barbara Sol, directeur havo/vwo Zwijsen College

Peer van Summeren, voorzitter College van Bestuur ROC de Leijgraaf

Berry van der Velden, directeur Berco Car Carpets BV

Dirk-Jan Verheijden, manager Educational alliances Vanderlande

Marieke Vossen, directeur ruimte en economie gemeente Meierijstad

